

देवयानाः देवं आत्मानं यात्येभि रिति तथा भूताश्च त्वार आश्रमाः एषां ज्यायस्त्वकनीयस्त्वरूपं बलाबलं फलेषु निमित्तेषूक्तं यथोक्तं संन्यासी मोक्षमोति ब्रह्मलोकां वनीतथा स्वर्लोकं च गृहस्थ ब्रह्मचरिणा विधिः ॥ १४ ॥ आरभेत सर्वार्थान् स्वर्गादिप्रदानं यज्ञादीन् इति वैदिकमतं यथोक्तमापस्तम्बेन त्रैविद्यद्वन्द्वानां तु वेदाः प्रमाणमिति निष्ठा तत्र या निश्चयं ते ब्रीहियवपश्वाज्यपयः कपालपत्नीसंबद्धानि उच्चैर्न चैः कार्यमिति तैर्विरुद्धाचारोऽप्रमाणमिति मन्यन्ते अथापि प्रजापतेर्वचनं त्रयीविद्यां ब्रह्मचर्यं प्रजातिं श्रद्धांतपोयज्ञानुप्रदानं यएतानि कुर्वते तैरित्सहस्मोरजोभूताध्वं स तेन्यत्वं शंसन्ति इति श्रुतिश्च भस्मांतं शरीरमिति आमरणमग्निसाध्यकमनुष्ठानं कर्तव्यमिति दर्शयति तथान्यत्र प्रकरणान्ते नारभेत कर्माणीति शेषः तथा च वार्तिककारो दाहृतं भाह्विशाखावचनं त्यागएव हि सर्वेषां मोक्षसाधनमुत्तमं त्यजतैव हि विज्ञेयं त्यक्तुः प्रत्यक् परंपरमिति नैष्ठिकीत्यनेनैतस्याः सिद्धांतत्वं दर्शितं ॥ १५ ॥ तदेवाहार्धेन अनारभेहीति अत्र शंक्तेर्धेन एवमिति कर्मतत्त्वागविध्योर्बलाबलं दुर्ज्ञेयं उभयत्र निदास्तुत्योस्तुल्यत्वादिभिः ॥ १६ ॥ एतद्ब्रूयति यद्यत्रेति अहिंसायाः परं अहिंसातोऽन्यत्वं किंचित् हिंसाशास्त्रं आगमशास्त्रेभ्यः ऋतेयदि प्रत्यक्षं दृष्टफलं मंत्युक्त्या यदि वा तत्पश्यसि अनुभवेन तर्हि ब्रूहि अयं भावः योगफलं प्रत्यक्षं यथोक्तमापस्तम्बेन अथापि संकल्पसिद्धयोऽप्रवृत्तियथावर्षप्रजादानंदूरे दर्शनं मनोजवता यच्चान्यदेवं युक्तं तस्मात् श्रुतितः प्रत्यक्षफलत्वाच्च विशिष्टानां श्रमानेनानेके ब्रूवत इति अनुमानगम्यं च तथा हि नीहारेण प्राहता

देवयानां हि पंथानश्च त्वारः शाश्वतामताः ॥ एषां ज्यायः कनीयस्त्वं फलेषूक्तं बलाबलं ॥ १४ ॥ एवं विदित्वा सर्वार्थानां रभेतेति वैदिकं ॥ नारभेतेति चान्यत्र नैष्ठिकी श्रूयते श्रुतिः ॥ १५ ॥ अनारंभेत्त्वदोषः स्यादा रंभे दोष उत्तमः ॥ एवं स्थितस्य शास्त्रस्य दुर्विज्ञेयं बलाबलं ॥ १६ ॥ यद्यत्र किंचित्प्रत्यक्षमहिंसायाः परं मतं ॥ ऋतेत्वागमशास्त्रेभ्यो ब्रूहि तद्यदि पश्यसि ॥ १७ ॥

अष्टेन न हि प्रत्यूढा इत्यादि श्रुतिभ्यो रज्जूरगस्येव बंधस्य मिथ्याज्ञानकार्यत्वं सिद्धं ततो ज्ञानमात्रापनो बलं युक्तं न हिरज्जूरगभीतस्य भयनिवृत्तिर्गोत्मानसहस्रेणापि भवत्यधिष्ठानसाक्षात्कारजनिततद्वाधमंतरेण स्मृतिश्च भिद्यते तद्दयमंथि श्लिष्टं ते सर्वं शयाः क्षीयते चास्य कर्माणि तस्मिन्दृष्टे परावर इति तथा च यथा प्रत्यक्षानुमानागमगम्यं तत्त्वज्ञानफलं कर्मफलं तदुल्लेखगम्यं न तत्र प्रत्यक्षानुमाने संक्रमत इति कर्मतत्त्वागविध्योर्बलाबलं सुज्ञेयमेव यत्तु आपस्तम्बेनोक्तं तत्र ये पुण्यकृतस्तेषां प्रकृतयः पराज्वलं त्यउपलभ्यंत इति ताराह्णिकां कर्मकृतामपि प्रत्यक्षं ज्योतिर्मयत्वमिति तदपि श्रौतमेव न हि सुकृतां वा एतानि ज्योतींषि यन्त्रक्षत्राणीति श्रुतिमंतरेण तेषांचेतनत्वमध्यवसानुशाक्यं अचेतनत्वं तु जैमिनिसंमतमित्यास्तां तावत् यत्तु तेनैव स्यात्तु कर्मावयवेन तपसा वा किंश्चित् शरीरोतवंतं लोकं जयति संकल्पसिद्धिश्च स्यान्न तु तज्जैष्ठ्यमाश्रमाणां मिति ज्ञानफलस्य प्रत्यक्षत्वमभ्युपेत्यापितत्साधकाश्रमस्य ज्यैष्ठ्यं निषिद्धं यच्च गौतमेन एकाश्रम्यंत्वाचार्याः प्रत्यक्षविधानाद्वा हेरथ्यस्येति भस्मांतं शरीरं कुटुंबेषु चौदेशोत्साध्यायमधीयान इति प्रत्यक्षश्रुतिमूलकतया गार्हस्थ्यस्य ज्यैष्ठ्यमुक्तं तत्सर्वं न हि निदानिद्यं निदिनुं प्रवर्ततेऽपि तु विधेयं स्तोतुमिति न्यानेन ज्ञानानधिकारिणां आश्रमधर्मेषु अद्धोत्सादनार्थमिति द्रष्टव्यमिति ॥ १७ ॥